

ZAPISNIK
sa Osme sjednice Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore,
održane 28. juna 2017. godine

Sjednica je počela u 10 sati i 30 minuta.

Sjednici je predsjedavao dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali sljedeći članovi/ce Odbora: dr Suad Numanović, Mirsad Murić, mr Mihailo Anđušić, Nada Drobnjak i dr Nedžad Drešević.

Sjednici je, u skladu sa članom 67 stav 1 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovala Blanka Radošević Marović, generalna direktorica Direktorata za unaprjeđenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali mr Siniša Bjeković, zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Aleksandra Celar, saradnica u Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori i Milan Radović, koordinator Programa ljudskih prava u NVO „Građanska alijansa“.

Sjednicu su pratili predstavnici medija.

****

Za sjednicu je utvrđen sljedeći

D N E V N I R E D:

Usvajanje Zapisnika sa:

- Šeste sjednice Odbora, održane 25. maja 2017. godine i
- Sedme i nastavka Sedme sjednice Odbora, održanih 1. i 2. juna 2017. godine

1. PREDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O ZABRANI DISKRIMINACIJE;

2. USVAJANJE IZVJEŠTAJA I INFORMACIJA O AKTIVNOSTIMA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE U MAJU 2017. GODINE:

- (1) Izvještaj o učešću člana Odbora za ljudska prava i slobode dr Suada Numanovića na Međunarodnoj radionici „Saradnja evropskih parlamentaraca u borbi protiv trgovine ljudima u zemljama Zapadnog Balkana“, održanoj u Narodnoj skupštini Republike Srbije u Beogradu, 17. i 18. maja 2017. godine;
- (2) Informacija sa sastanka predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića sa evaluatorom sistema monitoringa dječjih prava u Crnoj Gori prof. Karolin Hamilton, održanog 8. maja 2017. godine u Podgorici;
- (3) Informacija sa sastanka predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića sa ambasadorom Države Palestine u Crnoj Gori, Nj.E. Rabi Alhantouli-jem, održanog 16. maja 2017. godine u Podgorici i
- (4) Informacija o učešću članova Odbora za ljudska prava i slobode na Press konferenciji na kojoj je Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore predstavio Izvještaj o uslovima rada službenika obezbjeđenja i tretmana u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, održanoj 19. maja 2017. godine u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, i

3. TEKUĆA PITANJA.

****

Zapisnik sa Šeste sjednice Odbora, održane 25. maja 2017. i Zapisnik sa Sedme i nastavka Sedme sjednice Odbora, održanih 1. i 2. juna 2017. godine usvojeni su jednoglasno, bez primjedbi.

****

PRVA TAČKA - PREDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O ZABRANI DISKRIMINACIJE

Predstavnica predlagača, generalna direktorica Direktorata za unaprjeđenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava Blanka Radošević Marović dala je uvodno obrazloženje o Predlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije, navodeći da je razlog za donošenje ovog zakona obaveza definisana Akcionim planom za pregovaračko poglavlje 23 - Pravosuđe i temeljna prava. Isti je trebao da bude realizovan u decembru 2016. godine, ali je proces usaglašavanja sa nadležnim direktoratima Evropske komisije bio dugotrajan kako bi se dobila ocjena potpune usklađenosti Predloga zakona sa međunarodnim standardima i relevantnim direktivama Evropske unije. Predstavnica predlagača je istakla da su predložena zakonska rješenja unaprijeđena, iako ni važeći Zakon nije bio smetnja uspješnoj zaštiti od diskriminacije.

Zakon je unaprijeđen u dijelu koji se odnosi na oblike i osnove diskriminacije. Iako je u članu 2 Zakona data iscrpna lista svih oblika i osnova diskriminacije prepoznatih u našem društvu, pojavili su se novi osnovi diskriminacije, kao što su diskriminacija po osnovu promjene pola i interseksualnosti, što je bilo neophodno definisati. Predlogom zakona su propisana postupanja koja se ne smatraju diskriminacijom, što je posebno važno za instituciju Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Predlog zakona sadrži i pojmovnik, a značajno su unaprijeđene norme koje regulišu oblasti rada i zapošljavanja, obrazovanja, pristupa dobrima, robi i uslugama. U okviru diskriminacije po osnovu starosne dobi eksplicitno je definisana diskriminacija djece. Unaprijeđena je odredba koja se odnosi na rasnu diskriminaciju, na čemu je posebno insistirala Evropska komisija, u skladu sa ECRI-jevom definicijom rase, uz preciziranje oblasti u kojima se rasna diskriminacija zabranjuje, a to su: obrazovanje, rad, zapošljavanje, izbor zanimanja, stručno osposobljavanje, socijalna zaštita, socijalna davanja, zdravstvena zaštita i stanovanje. Proširena je nadležnost Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore po pitanju pokretanja postupka za zaštitu od diskriminacije pred sudom u slučaju kada bi posljedice nejednakog postupanja bile takve prirode da mogu prouzrokovati sistemske povrede načela zabrane diskriminacije, a naročito tešku povredu dostojanstva ličnosti. Takođe, proširena je primjena pravila o teretu dokazivanja i u postupcima za zaštitu od diskriminacije koji se pokreću pred Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Predstavnica predlagača je istakla da je prethodna Radna grupa koja je pripremala izmjene i dopune Zakona o zabrani diskriminacije smatrala da su postojeće kazne dovoljno visoke ako se uzmu u obzir finansijski kapaciteti pojedinaca i privrednih društava u Crnoj Gori. Međutim, Evropska komisija je insistirala na strožijim kaznama, te su iste pooštrene, a obaveza je da za sve materijalne norme postoje i kaznene odredbe. Izrazila je nadu da će kazne imati preventivno i odvraćajuće dejstvo za potencijalne počiniocce diskriminacije.

Predstavnica predlagača je saopštila da je početna namjera bila da se poboljšaju odredbe koje se odnose na rasnu diskriminaciju i kaznenu politiku, a u međuvremenu je predložen i niz drugih izmjena radi postizanja potpune usklađenosti sa evropskim zakonodavstvom, čime je Zakon značajno unaprijeđen. Potpuna usklađenost obavezuje Ministarstvo za ljudska i manjinska prava da izvještava Evropsku komisiju o svim eventualnim izmjenama kaznenih odredbi ovog Zakona.

U raspravi su učestvovali mr Siniša Bjeković, zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Zamjenik Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore mr Siniša Bjeković je saopštio da su izmjene i dopune Zakona uslijedile zbog potrebe usaglašavanja crnogorskog zakonodavstva sa standardima Evropske unije koji su u konkretnim oblastima zaštite od diskriminacije egzaktniji u odnosu na standarde Savjeta Evrope. Izmjene i dopune Zakona su nužne da bi se ostvario napredak u evropskim integracijama i u ispunjavanju mjerila za prelazak u sljedeću fazu pregovora. Sa stanovišta institucije Zaštitnika, iskazao je zadovoljstvo zbog uvođenja norme kojom se propisuje šta se neće smatrati diskriminacijom. Ova odredba je postojala u zakonima država okruženja, kao i u zakonima evropskih država, a do njenog uvođenja materijalno-pravni osnov u postupcima pred Zaštitnikom se tražio u međunarodnim ugovorima, a ne u Zakonu. Ustav Crne Gore propisuje da se diskriminacijom neće smatrati samo princip afirmativne akcije, odnosno pozitivne mjere koje se uvode u cilju zaštite vulnerabilnih grupa i traju do okončanja stanja u kojem su te grupe bile podređene. Primjera radi, utvrđivanje različite cijene polise osiguranja po osnovu životne dobi moralo bi se smatrati diskriminatornim ponašanjem, jer ovakvo postupanje, iako opravdano, nije bilo definisano kao izuzetak od diskriminacije.

Zamjenik Zaštitnika je podsjetio da je važećim Zakonom propisana mogućnost podnošenja kolektivne tužbe od strane Zaštitnika, koji je istu mogao da podnese u slučaju kada učinjena povreda prava ima uticaja na cijelu grupu. Značajno je proširenje pravila o teretu dokazivanja i u postupcima za zaštitu od diskriminacije koji se pokreću pred Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore, iako su to pravilo u instituciji Zaštitnika primjenjivali i ranije na osnovu zaključenih ugovora i Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Sporazum predviđa obavezu za sudove i državne organe da se jednako ponašaju kada je u pitanju primjena standarda Evropske unije. Po pitanju prekršajne odgovornosti imali su samo jednu sugestiju koja je prihvaćena u tekstu Predloga zakona. Treba predvidjeti određeni minimum kazne, koji je na početku pripreme Predloga zakona bio prilično visoko određen za naš standard, a takođe neophodno je definisati i određeni maksimum kazne za deliktno ponašanje. Bjeković je ocijenio da su kaznene odredbe sada postavljene u realnim okvirima. Poznato mu je da je tokom pripreme ovog Predloga zakona iskazano relativno nepovjerenje u rad sudova u Crnoj Gori, što on ne prihvata. Mišljenja je da kaznenu politiku u ovakvim okolnostima ne može determinisati samo jedan zakonodavni potez, već to treba da bude sistemsko pitanje koje će se riješiti na nivou Crne Gore. Zbog svih zakonskih novina treba sprovesti kontinuirane edukacije profesionalaca kako bi se obezbijedila doslednija implementacija Zakona.

Zamjenik Zaštitnika je naglasio da je ostvaren solidan napredak po pitanju odnosa i saradnje među različitim organima u ovoj oblasti, što je bila preporuka Odbora za ljudska prava i slobode. Ocijenio je da saradnja između organa nikad nije bila aktivnija i bolja nego u ovom trenutku, u okviru projekata Savjeta Evrope i uz podršku Evropske unije. Pozdravio je napore Ministarstva za ljudska i manjinska prava na pripremi Predloga zakona i najavio da će institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda i ubuduće davati svoj doprinos, ali njeni predstavnici neće moći formalno biti članovi radnih grupa zaduženih za izradu propisa, već će samo moći da daju svoja mišljenja. Pojasnio je da se od institucije Zaštitnika zahtijeva distanciranje od formalnog učešća u radnim grupama kako bi se zadržala nezavisnost i nepristrasnost.

Na kraju izlaganja, Bjeković je informisao članove Odbora da je prethodne nedjelje usvojen Izvještaj Evropske komisije protiv rasizma i netolerancije o Crnoj Gori i isti ocijenio povoljnim, što predstavlja ohrabrenje za naredni period.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je podsjetio da su u svim izvještajima Evropske komisije od 2014. godine do danas dvije stvari bile neizostavni dio kritika upućenih Crnoj Gori. Prva kritika je bila da se izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije iz 2014. godine unazadio rad Zaštitnika ljudskih prava i sloboda. Nije postojala mogućnost da Zaštitnik podnosi tužbe u slučajevima individualnog kršenja načela diskriminacije, a predloženim izmjenama Zakona eliminisan je taj dio kritika na obostrano zadovoljstvo. Takođe,

kritike su upućivane i na račun kaznene politike. Mišljenja je da su kazne po sadašnjim rješenjima dosta visoke, jer dostižu iznos i do 20.000 eura. Iako se u laičkoj javnosti često potencira da kazne treba da pune budžet Crne Gore, smatra da kazne treba da budu sredstvo odvratanja od čina diskriminacije i da izvrše uticaj na svijest građana kako ne bi bilo potrebe da se primjenjuju.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je upoznao članove Odbora sa Mišljenjem Odbora za rodnu ravnopravnost o Predlogu zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije, kojim je predloženo Odboru za ljudska prava i slobode da predloži Skupštini da usvoji ovaj Predlog zakona.

Nakon rasprave, Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno (sa šest glasova „za”) podržao Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije i na osnovu člana 69 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore podnio Skupštini

I Z V J E Š T A J

O RAZMATRANJU PREDLOGA ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O ZABRANI DISKRIMINACIJE

Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, kao matični odbor, na Osmoj sjednici, održanoj 28. juna 2017. godine razmotrio je PREDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O ZABRANI DISKRIMINACIJE.

Predstavnica predlagača, generalna direktorica Direktorata za unaprjeđenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava dala je uvodno obrazloženje o Predlogu zakona, navodeći da je razlog za donošenje ovog zakona obaveza definisana Akcionim planom za pregovaračko poglavlje 23- Pravosuđe i temeljna prava, u cilju potpunog usklađivanja zakona sa zakonodavstvom Evropske unije.

Ključne izmjene i dopune Zakona o zabrani diskriminacije odnose se na:

- propisivanje postupanja koja se ne smatraju diskriminacijom;
- uvođenje novih osnova diskriminacije „interseksualne karakteristike i promjena pola“;
- unapređenje odredbe koja definiše diskriminaciju po osnovu starosne dobi kroz uređenje oblasti diskriminacije djeteta;
- dodatno unapređenje odredbe koja se odnosi na rasnu diskriminaciju, na čemu je posebno insistirala Evropska komisija, u skladu sa ECRI-jevom definicijom rase, uz preciziranje oblasti u kojima se rasna diskriminacija zabranjuje;
- proširenje nadležnosti Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore po pitanju pokretanja postupka za zaštitu od diskriminacije pred sudom u slučaju kada bi posljedice nejednakog postupanja bile takve prirode da mogu prouzrokovati sistemske povrede načela zabrane diskriminacije, a naročito tešku povredu dostojanstva ličnosti;
- proširenje primjene pravila o teretu dokazivanja i u postupcima za zaštitu od diskriminacije koji se pokreću pred Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore i
- pooštavanje kaznenih odredbi u skladu sa zahtjevima Evropske komisije, kako bi kazne imale preventivno i odvrtačuće dejstvo.

Predstavnica predlagača je zaključila da je Predlog zakona po mišljenju Evropske komisije u potpunosti usklađen sa evropskim zakonodavstvom, što obavezuje nadležno Ministarstvo da obavještava Evropsku komisiju o svim eventualnim izmjenama kaznenih odredbi ovog Zakona.

Tokom rasprave iskazano je zadovoljstvo predstavnika institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore zbog uvođenja norme kojom se propisuje šta se neće smatrati diskriminacijom. Značajno je proširenje pravila o teretu dokazivanja i u postupcima za zaštitu od diskriminacije koji se pokreću pred Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore, iako su ga u instituciji Zaštitnika primjenjivali i ranije na osnovu zaključenih ugovora i Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju. Ocijenjeno je da su kaznene odredbe postavljene u realnim okvirima. Zbog svih prethodno pobrojanih novina potrebno je sprovoditi kontinuirane edukacije profesionalaca radi doslednije implementacije Zakona.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je istakao da smo u dužem vremenskom periodu kao kritiku trpjeli dvije stvari u svim izvještajima Evropske komisije:

- da je prethodnim izmjenama Zakona o zabrani diskriminacije unazađen rad Zaštitnika. Predloženim izmjenama Zakona eliminisan je taj dio kritika na obostrano zadovoljstvo i
- dosta kritika na račun kaznene politike. Sadašnjim rješenjima one su, iako dosta visoke, prije svega u funkciji odvrtačanja i treba da izvrše uticaj na svijest građana da one ipak ne budu primijenjene.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode je upoznao članove Odbora sa MIŠLJENJEM Odbora za rodnu ravnopravnost na Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije, br. 23-3/17-3/2 EPA 181 XXVI, od 20. juna 2017. godine, kojim je predloženo Odboru za ljudska prava i slobode da predloži Skupštini da usvoji Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije.

Nakon uvodnih napomena predstavnice predlagača i rasprave, Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno (sa šest glasova “za”) **podržao** Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zabrani diskriminacije i predlaže Skupštini **da ga usvoji**.

Takođe, Odbor je konstatovao da u Predlogu zakona postoje pravno - tehničke greške koje je potrebno korigovati. Sa konstatacijom Odbora saglasila se predstavnica predlagača, pa na taj način, korigovane odredbe postaju sastavni dio ovog Predloga zakona.

U pitanju su sljedeće pravno - tehničke korekcije:

- U članu 1 Predloga zakona riječ “orijentaciji” zamjenjuje se riječju “orijentaciji”.
  - U članu 2 Predloga zakona, u novododatom članu 2a stav 2 riječ “nephodna” zamjenjuje se riječju “neophodna”.
  - U članu 10 Predloga zakona, u izmijenjenom članu 17, riječ “pristup” zamjenjuje se riječju “pristupa”.
  - U članu 12 Predloga zakona, u izmijenjenom članu 19, u nazivu člana, riječ “orijentacije” zamjenjuje se riječju “orijentacije”, a u stavu 6 riječ “različita” zamjenjuje se riječju “različite”.
  - U članu 15 Predloga zakona, u izmijenjenom članu 34a stav 1 tačka 4 riječi “rasnu mržnju” zamjenjuju se riječima “rasna mržnja”, a riječi “na netoleranciju” zamjenjuju se riječima “na netoleranciji”.
- U tački 12 poslije riječi “političkoj” dodaje se zarez.
U tački 13 riječi “ ovog člana” zamjenjuju se riječima “ovog zakona”.
U tački 15 riječ “pristup” zamjenjuje se riječju “pristupa”.
U tački 16 riječ “nejedanko” zamjenjuje se riječju “nejednako”.
U tački 17 riječ “raziliku” zamjenjuje se riječju “razliku”, a riječi “seksulane orijentacije” zamjenjuju se riječima “seksualne orijentacije”.

Za izvjestiteljku Odbora na sjednici Skupštine određena je poslanica Nada Drobnjak, članica Odbora.

DRUGA TAČKA - USVAJANJE INFORMACIJA O AKTIVNOSTIMA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE U MAJU 2017. GODINE

Članovi Odbora su jednoglasno (sa šest glasova “za”) usvojili:

- 1) Izvještaj o učešću člana Odbora za ljudska prava i slobode dr Suada Numanovića na Međunarodnoj radionici „Saradnja evropskih parlamentaraca u borbi protiv trgovine ljudima u zemljama Zapadnog Balkana“, održanoj u Narodnoj skupštini Republike Srbije u Beogradu, 17. i 18. maja 2017. godine;
- 2) Informaciju sa sastanka predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića sa evaluatorom sistema monitoringa dječjih prava u Crnoj Gori prof. Karolin Hamilton, održanog 8. maja 2017. godine u Podgorici;

- 3) Informaciju sa sastanka predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića sa ambasadorom Države Palestine u Crnoj Gori, Nj.E. Rabi Alhantouli-jem, održanog 16. maja 2017. godine u Podgorici i
- 4) Informaciju o učešću članova Odbora za ljudska prava i slobode na Press konferenciji na kojoj je Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore predstavio Izvještaj o uslovima rada službenika obezbjeđenja i tretmana u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, održanoj 19. maja 2017. godine u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija.

Odlučeno je da, u skladu sa uobičajenom praksom, Informacije budu sastavni dio Zapisnika sa Osme sjednice Odbora.

Takođe, odlučeno je da se Izvještaj o učešću člana Odbora za ljudska prava i slobode dr Suada Numanovića na Međunarodnoj radionici „Saradnja evropskih parlamentaraca u borbi protiv trgovine ljudima u zemljama Zapadnog Balkana“, održanoj u Narodnoj skupštini Republike Srbije u Beogradu, 17. i 18. maja 2017. godine, u skladu sa članom 210 Poslovnika Skupštine Crne Gore dostavi Odboru za međunarodne odnose i iseljenike.

TREĆA TAČKA- TEKUĆA PITANJA

U okviru ove tačke Dnevnog reda članovi Odbora nijesu imali predloge i teme o kojima bi se vodila rasprava.

Sjednica je završena u 10 sati i 50 minuta.

****

SASTAVNI DIO ZAPISNIKA SU:

- 1) Izvještaj o učešću člana Odbora za ljudska prava i slobode dr Suada Numanovića na Međunarodnoj radionici „Saradnja evropskih parlamentaraca u borbi protiv trgovine ljudima u zemljama Zapadnog Balkana“, održanoj u Narodnoj skupštini Republike Srbije u Beogradu, 17. i 18. maja 2017. godine;
- 2) Informacija sa sastanka predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića sa evaluatorkom sistema monitoringa dječjih prava u Crnoj Gori prof. Karolin Hamilton, održanog 8. maja 2017. godine u Podgorici;
- 3) Informacija sa sastanka predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode dr Halila Dukovića sa ambasadorom Države Palestine u Crnoj Gori, Nj.E. Rabi Alhantouli-jem, održanog 16. maja 2017. godine u Podgorici i
- 4) Informacija o učešću članova Odbora za ljudska prava i slobode na Press konferenciji na kojoj je Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore predstavio Izvještaj o uslovima rada službenika obezbjeđenja i tretmana u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija, održanoj 19. maja 2017. godine u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija.

****

IZVJEŠTAJ
O UČEŠĆU ČLANA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE NA MEDJUNARODNOJ
RADIONICI „SARADNJA EVROPSKIH PARLAMENTARACA U BORBI PROTIV
TRGOVINE LJUDIMA U ZEMLJAMA ZAPADNOG BALKANA“,
održanoj u Narodnoj skupštini Republike Srbije u Beogradu,
17. i 18. maja 2017. godine

Delegacija Skupštine Crne Gore u sastavu dr Suad Numanović, član Odbora za ljudska prava i slobode i mr Branka Tanasijević, članica Odbora za rodnu ravnopravnost učestvovali su na Međunarodnoj radionici „Saradnja evropskih parlamentaraca u borbi protiv trgovine ljudima u zemljama Zapadnog Balkana“, koja je održana u Beogradu 17. i 18. maja 2017. godine.

Međunarodnu radionicu je, u saradnji sa Hjuman trafiking fondacijom iz Velike Britanije, dobrotvornom organizacijom koja je s jedne strane povezana sa Parlamentom, a sa druge strane saraduje sa mnogobrojnim nevladinim i dobrovoljnim organizacijama u borbi protiv trgovine ljudima, organizovao Odbor za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova Narodne skupštine Republike Srbije.

Cilj Radionice je bio da unaprijedi sveobuhvatnije i djelotvornije borbe protiv trgovine ljudima, a Radionica je okupila parlamentarce iz Velike Britanije, Rumunije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Srbije, uz učešće predstavnika Ambasade Velike Britanije, Hjumen trafiking fondacije iz Velike Britanije, Kancelarije Ujedinjenih nacija za pitanje droge i kriminala (UNDOC), Kancelarije Savjeta Evrope u Beogradu, Međunarodne organizacije za migracije (IOM), kao i državnih organa i institucija, Zaštitnika građana, Povjerenika za zaštitu ravnopravnosti, Vrhovnog kasacionog suda, Centra za zaštitu trgovine ljudima, Republičkog javnog tužilaštva, Ministarstva unutrašnjih poslova, Ministarstva pravde, Ministarstva trgovine, turizma i telekomunikacija, Kordinacionog tijela za rodnu ravnopravnost, kao i predstavnika nevladinih organizacija, ASTRA i Atina, prepoznatljivih u svom djelovanju i doprinosu ostvarenom kroz saradnju sa institucijama.

Međunarodnu radionicu su otvorili: Meho Omerović, predsjednik Odbora za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova Narodne skupštine Republike Srbije, Nj.E. Denis Kif, ambasador Velike Britanije u Srbiji, Antoni Stin, predsjednik Hjuman trafiking fondacije i Baronessa Batler-Slos, poslanica u Domu lordova u Velikoj Britaniji.

U svojoj pozdravnoj riječi, Meho Omerović je izrazio zahvalnost ambasadoru Denisu Kifu i Antoni Stinu koji su dali doprinos u realizaciji Međunarodne radionice, kao i prisutnima koji su prepoznali značaj ove teme i namjeru da se doprinese u borbi svih država Zapadnog Balkana protiv ovog, po mnogima, teškog oblika »modernog ropstva« i njegovih različitih oblika, kriminogenih i teško prepoznatljivih. Izrazio je žaljenje što predstavnici Parlamenta Makedonije nijesu mogli učestvovati, iako su obećali uključenost u ovaj veoma značajni regionalni projekat.

Hjuman trafiking fondacija, je, po riječima Antoni Stina, koji je preko trideset godina parlamentarac u Velikoj Britaniji, dala veliki doprinos u borbi protiv ovo teškog oblika kriminala i po tome je jedinstvena u Velikoj Britaniji. To je dobrotvorna organizacija, koja je, s jedne strane povezana sa parlamentom, a sa druge, saraduje sa mnogobrojnim nevladinim i dobrovoljnim organizacijama u borbi protiv trgovine ljudima i to u prvim redovima. Njeni glavni zastupnici su političari iz cijelog spektra političkih partija. Odigrala je ključnu ulogu u oblikovanju sadržaja Zakona protiv modernog ropstva, usvojenog 2015. godine u Velikoj Britaniji. Zakon je omogućio da političari i donosioci odluka bolje razumiju razmjere i prirodu trgovine ljudima.

Nakon prikazivanja kratkog filma koji je uradila dobrotvorna organizacija Unchosen, uslijedile su 10- minutne prezentacije članova parlamenata o tome šta se dešava u njihovim zemljama po pitanju trgovine ljudima. Potom je Baronessa Batler-Slos govorila o primjerima dobre prakse, a o jednom takvom iskustvu iz Rumunije govorio je Angel Tilvar iz Parlamenta Rumunije. U svom izlaganju je, iznoseći podatke o djelovanju po ovom pitanju u Rumuniji, prezentovao koje korake je potrebno preduzeti kako bi se uspostavili slični modeli u drugim zemljama. Na predlog Antoni Stina iz britanske Fondacije, u Parlamentu Rumunije je osnovano tijelo- Medjuparlamentarna grupa za trgovinu ženama i djecom, koju čine ugledni parlamentarci-predsjednici domova, radnih tijela, koja vrši monitoring Nacionalne strategije i akcionih planova za njeno sprovođenje, organizuju javna slušanja, smatrajući parlament najboljim mjestom da se izrazi pažnja za ove probleme socijalne prirode. Uključili su sve vladine organizacije i agencije, akademsku zajednicu, internacionalna iskustva, NVO-e. Sve to doprinosi

poboljšanju zakonodavstva, postavljanju novih ciljeva, uspostavljanju novih instrumenata, istraživanju zakonodavstva u oblasti trgovine ljudima u Evropskoj Uniji, pregovaranju o saradnji u ovoj oblasti.

Davor Rauš, oficir za prevenciju kriminaliteta i krivično pravosudje iz Kancelarije Ujedinjenih nacija za pitanja droge i kriminala (UNDOK) je, predstavljajući rad kancelarije u Evropi, ukazao na važnost zajedničkog rada u borbi protiv trgovine ljudima, jer »moderno ropstvo« je i međunarodno pitanje. On je skrenuo pažnju da prekogranična trgovina liči na migracione tokove i to je novo saznanje. Takođe i na povezanost konflikta i trafikinga, gdje veliki broj ljudi postaju žrtve raznih eksploatatorskih ciljeva. Najviše su žene žrtve trafikinga. Iako su to i muškarci radi radne eksploatacije. Žrtve su takođe i djeca, koja čine jednu četvrtinu žrtava. Podsjetio je da je milion ljudi prošlo Zapadni Balkan putem migracija. Važno je za Zapadni Balkan i Istočnu Evropu da se trgovina ljudima dešava u istoj zemlji ili zemljama regiona. Na globalnom nivou kao eksploatacija su utvrđeni prisilan rad, prisilna prošnja, prinudni brakovi, prinudni rad u svrhu trafikinga. Premda zakonodavstvo ne obuhvata sve oblike eksploatacije, može se biti optimističan u vezi sa globalnom sviješću po pitanju trgovine ljudima. Ovo odjeljenje UN-a pruža tehničku pomoć, pomoć za prevenciju, izrađuju globalne baze podataka, takođe globalne politike, a od 2008. godine, kada je nastala globalna inicijativa protiv trgovine ljudima, izradili su priručnik za parlamentarce, preporučujući da se pogleda on line. Do sada su dali tehničku pomoć u više od 80 zemalja, pomoć u preko 1000 slučajeva sudske prakse (pomoć Albaniji za izradu nacionalnog zakonodavstva, čine zajednički tim u B i H, obuku u Crnoj Gori -2016.- u Budvi za žrtve u pravosudnim postupcima, pravosudnim ustanovama u regionu, prekograničnoj saradnji...). Namjera im je da pruže specijalizovanu podršku u finansijskim istragama kojim bi pratili tokove novca u trgovini ljudima.

Baronesa Batler-Slos, parlamentarka iz Doma lordova VB, nekadašnji predsjednik Vrhovnog suda je istakla da je trafiking drugi najvredniji nezakoniti biznis u svijetu u kome se okreću milijarde novca, a milioni ljudi su žrtve. To što nema mnogo identifikovanih žrtava ne znači da ih nema mnogo. U Velikoj Britaniji je identifikovan veliko broj migranata, od toga 10-13 000 žrtava trafikinga. 1300 žrtava je provelo 45 dana u sigurnim kućama i za to vrijeme im nije pružena pomoć, zbog čega nijesu zadovoljni u Velikoj Britaniji. Preporučila je saradnju između zemalja porijekla i destinacije. Istakla da je njihov Zakon o modernom ropstvu veoma dobar i da je povećao broj sudskih odluka protiv počinitelja trafikinga. Predložila je takođe da se uz svu zaštitu za prava ranjivih grupa, u zakonodavstvo država doda i zaštita od trgovine ljudima. U Fondaciji su se, prije svega koncentrisali na krivično gonjenje, na inkriminisanje ovog problema. Osnovali su Nezavisnu komisiju koja je dosta učinila, međutim pred kojom je još dosta posla. I seksualnu eksploataciju, radnu, prosjačenje djece- sve to imaju u Velikoj Britaniji. Uz pomoć NVO su nastojali pomoći žrtvama, da se njihovi problem riješe, da se obrate policiji i tužilaštvu. Trafikanti uvijek idu ispred tužilaštva, jer imaju sofisticirane metode. Predložila je da države zamrzu nezakonito stečeni profit inkriminiranih trafikantata i da taj novac ide u fond za pomoć žrtvama trafikinga i njihovu reintegraciju u društvo. Impresionirani su onim šta su sve države Zapadnog Balkana preduzele na rešavanju ovog rastućeg problema, naročito Rumunija.

Romana Jerković, članica Odbora za ravnopravnost polova iz Parlamenta Hrvatske je istakla da je ovo rasući problem, važna tema koja bi trebala da bude u agendama parlamenata, naročito što su protekli migracioni tokovi dodatno usložili ovaj problem, pa su migrant i tražioci azila posebno ugrožena grupa. Trafikanti koriste nasilje, tehničko znanje, moderne tehnologije da ih ne prisluskuju, mijenjaju metode djelovanja, zbog čega je potrebna velika vještina da se identifikuju, a naročito žrtve. Zato naglasak i jeste na pomoći žrtvama, na njihovoj reintegraciji u društvo. Takođe koordinacija učešća žrtava u sudskim procesima kako bi se inkriminisana lica privela pravdi. Hrvatska je od 2002. -2011. godine bila tranzitna zemlja- 10 žrtava godišnje. Od 2011. su uočene promjene tog trenda. Hrvatska se sad pojavljuje kao zemlja porijekla, ali i destinacije. Od 2012.-2016. identifikovano je 147 žrtava, od čega su 120 bili Hrvati, zatim iz B i H, Rumunije, Avganistana. Najčešće se radilo o seksualnoj, a sada i radnoj eksploataciji. Najčešće žrtve su žene, u dobi od maloljetnica do 30 godina.

Meho Omerović, predsjednik Odbora za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova Narodne skupštine Republike Srbije, je istakao da država Srbija kontinuirano preduzima mjere-institucionalne i normativne, posebno kad je u pitanju zaštita žrtava. Povećane su minimalna i maksimalna odgovornost, saradnja sa NVO, međunarodna i regionalna saradnja, naročito policijska saradnja. Formirali su Savjet za trgovinu ljudima, čiji je predsjednik ministar unutrašnjih poslova. Izvršena je specijalizacija tužilaca, koji su pohađjali niz relevantnih obuka na temu trgovine ljudima. Republičko tužilaštvo je medju prvima potpisalo memorandum o saradnji sa NVO. Imaju i posebno

odeljenje sa osam specijalizovanih istraga. Od 2010.- 2016. Izrečena je 61 pravosnažna osudjujuća presuda. Svi počinioci djela su punoljetni državljani Srbije. Oštećeni, žrtve su uglavnom bile žene, od kojih pet maloljetnih lica. U 2016. većina eksploatacija je vršena u Srbiji. Posebno je naglasio da je Ministarstvo pravde izradilo Poseban protokol za postupanje sudskih organa za identifikaciju žrtava kako bi im se pružila zaštita i efikasno vodio krivični postupak. Pokazalo se da je veliki broj žrtava vrbovan od osoba od povjerenja, koristeći njihovu životnu situaciju-siromaštvo, nezaposlenost, neobrazovanost, nefunkcionalnu porodicu, ali i želju za boljim životom. Najranjivija kategorija u Srbiji su žene, maloljetni pripadnici romske populacije, muškarci radi radne eksploatacije. Osnovani su Centar za zaštitu lica od trgovine ljudima. U martu je u Srbiji boravila GRETA delegacija iz SE. Sve navedeno je povod da se poslanici više uključe kroz kontrolnu i nadzornu ulogu. Tome treba da se doprinese i ovom Međunarodnom radionicom kao načinom da se u budućnosti na ovom problem angažuju sami parlamentarci regiona.

Predstavnik Parlamenta Crne Gore, dr Suad Numanović, kao član Odbora za ljudska prava i slobode koji se duži niz godina bavi ovom problematikom, u svojoj prezentaciji o dešavanjima u našoj zemlji po pitanju trgovine ljudima, predstavljajući iskustva Crne Gore u oblasti borbe protiv trgovine ljudima, poseban akcenat je stavio na uključenost Parlamenta, odnosno Odbora za ljudska prava i slobode i Vlade Crne Gore u rješavanje ovog problema, pružajući odgovore i informacije na zadata pitanja Radionice koja su se ticala broja presuda, aktivnosti policije, žrtvama i potencijalnim žrtvama trgovine ljudima, te saradnji sa nevladinim organizacijama i jačanju svijesti javnosti o ovom problemu.

Pozdravljajući inicijativu Odbora za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova Narodne skupštine Republike Srbije da nastavi sa okupljanjima radnih tijela zaduženih za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova parlamenata Zapadnog Balkana, ocijenio je da je tema Radionice izuzetno važna za sve koji se bave ljudskim pravima i slobodama i izrazio nadu se da će se nakon konstruktivne rasprave doći do kvalitetnih smjernica za dalji rad, koje će doprinijeti uspostavljanju neophodne interparlamentarne saradnje u oblasti borbe protiv trgovine ljudima.

Podsjetio je da trgovina ljudima predstavlja jedan od najzastupljenijih oblika organizovanog kriminala, koji je poslednjih decenija poprimio alarmantne razmjere.

Po ocjeni relevantnih međunarodnih subjekata i statističkim podacima o procesuiranim slučajevima trgovine ljudima, Crna Gora je primarno zemlja tranzita, manje porijekla i krajnje destinacije. Kao najčešći oblici iskorišćavanja žrtava trgovine ljudima evidentirani su seksualna i radna eksploatacija. Ono što se u poslednje vrijeme izdvaja kao oblik eksploatacije je pitanje sklapanja prisilnih i ugovorenih-nedozvoljenih brakova, koji su karakteristični za pripadnike RE populacije, kao i izraženijeg prosjačenja tokom turističke sezone. Posebno ranjive kategorije u odnosu na trgovinu ljudima jesu predstavnici mlađe populacije, prvenstveno djeca bez roditeljskog staranja i djeca prosjaci.

Uspješna borba protiv trgovine ljudima podrazumijeva multisektorski pristup i intenzivnu saradnju, uz primjenu efikasnih mjera na planu prevencije, suzbijanja, kažnjavanja učinilaca i zaštite žrtava, uz obavezno partnerstvo sa institucijama, privrednicima, privatnim sektorom, kako na nacionalnom, tako i na regionalnom i međunarodnom planu.

U Crnoj Gori trgovina ljudima je na nivou pojedinačnih slučajeva, što je rezultat koordiniranih aktivnosti državnih institucija na ovom polju. Crna Gora je uspostavila adekvatne mehanizme, kako na normativnom, tako i na institucionalnom planu za efikasno i odlučno suprostavljanje ovom problemu.

Svjesna izazova na ovom polju, Vlada Crne Gore je u septembru 2012. godine usvojila novu Strategiju za borbu protiv trgovine ljudima za period 2012-2018. godine. Težište Strategije je na šest osnovnih oblasti: Prevencija i edukacija; Identifikacija žrtava trgovine ljudima; Pomoć, zaštita i reintegracija žrtava; Efikasno krivično gonjenje; Međunarodna saradnja i Koordinacija i partnerstvo.

Crna Gora je do danas usvojila i u svoj zakonodavni okvir inkorporirala Konvenciju UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (2000) i Protokol za sprječavanje, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudima, naročito žena i djece, ratifikovala Konvenciju Savjeta Evrope o borbi protiv trgovine ljudima, Konvenciju UN o pravima djeteta i oba njena Protokola

Za kriminalizaciju trgovine ljudima i procesuiranje trgovine ljudima glavni propisi su Krivični zakonik i Zakonik o krivičnom postupku.

U skladu sa preporukama GRETA-e (Grupa eksperata Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima) izmijenjen je član 444 Krivičnog zakonika uvođenjem „ropstva i radnji sličnih ropstvu“ i „sklapanje nedozvoljenog braka“ kao dva nova oblika eksploatacije koja nastaju kao posledica djela

trgovine ljudima. U skladu sa GRETA preporukom, u Zakonu o strancima definisan je period refleksije za žrtve trgovine ljudima

U Crnoj Gori u periodu od 2004. godine do 31. decembra 2016. godine registrovano je 38 žrtava trgovine ljudima i dvije potencijalne žrtve trgovine ljudima. Žrtve su bili strani državljani, osim u osam slučajeva, a njihova prosječna starost je između 17 i 45 godina. Takođe, bilo je devet maloljetnih lica, starosti od 12 do 17 godina. Žrtve trgovine ljudima su državljani: Srbije, Kosova, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Ukrajine i Bangladeša.

U periodu od 2004. do 31. decembra 2016. godine Uprava policije Crne Gore je podnijela 21 krivičnu prijavu za krivično djelo trgovina ljudima i jednu za krivično djelo trgovina djecom radi usvojenja.

U istom vremenskom periodu državni tužioci su podigli 20 optužnica protiv 59 lica za krivično djelo trgovina ljudima i protiv 6 lica za krivično djelo trgovina djecom radi usvojenja.

U radu nadležnih sudova u Crnoj Gori bilo je 17 predmeta za trgovinu ljudima i jedan predmet u vezi trgovine djecom radi usvojenja, od kojih je 18 pravosnažno riješeno. U 13 pravosnažno riješenih predmeta 34 lica je oglaseno krivim i osuđeno na zatvorsku kaznu, dok su u 5 pravosnažnih predmeta optuženi oslobođeni od optužbe.

Dr Numanović je naglasio da u posljednje dvije godine (2015. i 2016) pred nadležnim sudovima nije bilo pokrenutih postupaka za krivično djelo trgovina ljudima, niti je bilo prijava Uprave policije za ovo krivično djelo. Ocijenio je važnim da u okviru redovnih inspekcijских kontrola i pojačanog inspekcijškog nadzora, posebno tokom turističke sezone u Crnoj Gori u 2015. i 2016. godini potencijalne žrtve trgovine ljudima nijesu identifikovane.

U cilju poboljšanja saradnje u borbi protiv trgovine ljudima u oktobru 2013. godine sve nadležne državne institucije u Crnoj Gori potpisale su sa NVO sektorom Sporazum o međusobnoj saradnji u oblasti borbe protiv trgovine ljudima. Prilikom identifikacije, žrtvi se nudi mogućnost smještaja u Vladinom Skloništu za žrtve trgovine ljudima U slučaju učestvovanja u sudskom procesu ima pravo na besplatnu pravnu pomoć. Za maloljetna lica nužno je uključivanje socijalnih radnika kao organa starateljstva. Pored osoblja u Skloništu i staratelja, za svaki slučaj pojedinačno sastaje se Koordinaciono tijelo.

Vlada Crne Gore opredjeljuje potrebna finansijska sredstva za funkcionisanje Skloništa za žrtve trgovine ljudima u Crnoj Gori. Tokom 2016. godine na finansiranje rashoda Skloništa utrošeno je u prosjeku 28.000 eura.

Kancelarija je uvela SOS liniju za žrtve trgovine ljudima, kao i za sve građane kojima su potrebne informacije o ovom fenomenu.

Među brojnim aktivnostima realizovanim na podizanju nivoa svijesti cjelokupne javnosti u odnosu na sve pojavne oblike trgovine ljudima poslanik Numanović je izdvojio samo neke realizovane u prethodnoj godini:

- Kampanja “Zaustavimo trgovinu ljudima” koja se kontinuirano sprovodila na teritoriji cijele Crne Gore tokom koje je emitovan TV spot “Stop trgovini ljudima“

- Kampanja povodom obilježavanja Evropskog dana borbe protiv trgovine ljudima usmjerena na jačanje otpornosti mladih ljudi posebno ranjivih kategorija stanovništva u odnosu na trgovinu ljudima.

Povodom obilježavanja Svjetskog dana borbe protiv trgovine ljudima Kancelarija za borbu protiv trgovine ljudima promovisanjem SOS linije za žrtve trgovine ljudima apelovala na domaću javnost i ranjive grupe stanovništva kako i na koji način da se zaštite od potencijalnih prijetnji u odnosu na ovaj fenomen;

- Kancelarija sprovodi kampanju za zaštitu od nasilja u porodici, prosjačenja i borbu protiv sklapanja nedozvoljenog braka, a Institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore je organizovala tematske radionice i tribine za djecu osnovno-školskog i srednje-školskog uzrasta, kao i djecu smještenu u institucijama sistema na temu poštovanja i zaštite prava djeteta, seksualne i ekonomske zloupotrebe djece i rizika trafikovanja djece na različite načine.

Realizuju se i brojni programi edukacije državnih službenika i namještenika, zdravstvenih, socijalnih, prosvetnih radnika, inspektora, nosilaca pravosudne funkcije i svih onih koji bi mogli doći u kontakt sa žrtvama trgovine ljudima.

Prepoznavši djecu kao posebno ranjivu kategoriju društva u odnosu na trgovinu ljudima, Kancelarija je realizovala projekat „Jačanje svijesti o trgovini djecom kroz obrazovni sistem“, tokom

kojeg je obučen značajan broj nastavnika građanskog vaspitanja na ovu temu i izrađen Priručnik o najboljim metodama prenošenja znanja djeci o ovom problemu, koji je rezultirao uvođenjem trgovine ljudima kao nastavne teme u okviru predmeta Građansko vaspitanje.

U cilju inteziviranja bilateralne saradnje sa zemljama regiona u cilju identifikacije žrtava, Vladina kancelarija je inicirala potpisivanje Protokola. Protokol između Crne Gore i Kosova potpisan je u aprilu, a Protokol sa Albanijom u decembru 2014. godine. Decembra 2016. godine u Tirani je potpisana Deklaracija o primjeni standardnih operativnih procedura u cilju identifikacije, upućivanja, dobrovoljnog povratka i zaštite žrtava trgovine ljudima.

U planu je potpisivanje bilateralnog sporazuma o saradnji sa Republikom Srbijom i Makedonijom.

O posvećenosti Vlade Crne Gore u njenim kontinuiranim aktivnostima koje se preduzimaju u borbi protiv trgovine ljudima govori i nedavni podatak, tačnije 5. maja 2017. godine, kada su službenici Uprave policije Ministarstva unutrašnjih poslova Vlade CG-Odsjeka za borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije u nastavku akcije „Kolosjek“ usmjerene na otkrivanje i suzbijanje krijumčarenja ljudi, nadležnom tužiocu podnijeli krivičnu prijavu protiv šest lica (pet državljana Republike Srbije i jednog državljanina Crne Gore), zbog osnovane sumnje da su počinili krivično djelo nedozvoljen prelaz državne granice i krijumčarenje ljudi izvršeno na organizovan način. Sumnja se da su ovih šest lica na organizovani način izvršili krijumčarenje 60 lica, tzv. tražilaca azila koji su u najvećem broju porijeklom iz Sirije i to tako što su ih preko teritorije Crne Gore krijumčarili u Srbiju, a sve u cilju sticanja imovinske koristi.

Podsjećanja radi, akcija „Kolosjek“ je započeta 2015. godine kada je u aprilu te godine lišeno slobode i procesuirano ukupno 18 lica koja su u cilju sticanja imovinske koristi, na organizovan način izvršili krijumčarenje 138 lica, tražilaca azila, koji su u najvećem broju bili porijeklom iz Sirije, i to preko teritorije Crne Gore u Srbiju, na organizovan način.

Podsjetio je i da su u martu 2016. godine u okviru akcije „Mapa“ uhapšena dva lica zbog sumnje da su od aprila do oktobra 2015. godine, na teritoriji Crne Gore izvršili krijumčarenje 22 tražioca azila. Oni se sumnjiče da su krijumčarili ljude, preko teritorije Crne Gore u Srbiju, a 2013. godine je izvedena akcija „Ruta“ u kojoj je uhapšeno 28 osoba zbog sumnje da su počinili krivična djela u vezi sa krijumčarenjem ljudi.

Svakako da će se policijske aktivnosti na otkrivanju, suzbijanju i sprječavanju krijumčarenja ljudi nastaviti, a u tom pogledu, istakao je važnost regionalne saradnje.

Svjesni neophodnosti saradnje i u Odboru za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, preduzimaju se određene aktivnosti u ovoj oblasti.

Istakao je izuzetno dobru saradnju Odbora sa Kancelarijom za borbu protiv trgovine ljudima, kao i drugim državnim organima nadležnim za ovu oblast, kao i nevladinim organizacijama koje se bave pitanjima ljudskih prava i sloboda.

Na važnost preduzimanja mjera u ovoj oblasti članovima Odbora za ljudska prava i slobode je ukazano još na sastanku sa članovima GRETA delegacije u novembru 2011. godine, a o onom što je Crna Gora uradila na tom planu članovi Odbora su upoznati na Drugom sastanku sa članovima GRETA delegacije, u oktobru 2015. godine, nakon kojeg je uslijedio i Drugi GRETA Izvještaj o implementaciji Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima u Crnoj Gori u kojem su GRETA eksperti ocijenili da je postignut napredak u nizu oblasti, počev od unapređenja zakonodavnog okvira, jačanja multidisciplinarnog pristupa i saradnje sa NVO sektorom, poboljšanja položaja ranjivih grupa, kao i sveukupne aktivnosti u oblasti prevencije, tj. jačanja svijesti cjelokupne javnosti o fenomenu trgovine ljudima. Upućene su i određene preporuke čijem sprovođenju je država posvećena, a većina njih je već prepoznata i definisana kroz strateške dokumente kojim se tretiraju pitanja kako prevencije, tako krivičnog gonjenja trafikanta i zaštite žrtava trgovine ljudima u Crnoj Gori.

Odbor je u proteklom periodu posvećivao posebnu pažnju i pravima djeteta. U okviru djelovanja na zaštiti djece od svih vidova eksploatacije, posebna pažnja bila je posvećena aktivnostima na sprečavanju trgovine djecom,

Imajući u vidu ozbiljnost problema dječijeg prosjačenja, kao i posledice i rizike koje život na ulici nosi kako za pojedinca/dijete tako i za društvo u cjelini, Odbor je razmatranjem Posebnog izvještaja o dječijem prosjačenju u Crnoj Gori, koji je sačinio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore želio da ukaže i podsjeti širu i stručnu javnost na važnost suzbijanja i rješavanja ovog problema. S obzirom da je prosjačenje jedan od najprisutnijih oblika ekonomskog iskorišćavanja djece, što predstavlja jedan

od najtežih i najgrubljih oblika povrede prava djeteta, Odbor je ukazao da djecu koja žive na ulici ne treba tretirati kao prestupnike, već kao žrtve, jer su ova djeca posebno izložena trgovini ljudima i ekonomskoj i seksualnoj eksploataciji, na šta je prethodno ukazano i u preporukama UN komiteta za prava djeteta od 1. oktobra 2010. godine. Zaključeno je da prioritarna aktivnost treba da bude edukacija djece i njihovih roditelja o štetnosti ove pojave, kao i jačanje svijesti stručne i šire javnosti, a posebno djece o štetnosti prosjačenja, kako bi se zaštitili od rizika da postanu žrtve trgovine ljudima i ekonomske i socijalne eksploatacije. U tom cilju je i osmišljena i realizovana Kampanja "Naučimo ih nešto drugo!" kojoj se u novembru 2011. godine priključio i Odbor za ljudska prava i slobode.

Povodom razmatranja Posebnog izvještaja Odbor je donio Zaključke i Preporuke koje je uputio nadležnim organima izvršne vlasti: Zaključeno je da je neophodno preduzeti mjere na utvrđivanju i otkrivanju uzroka koji dovode do prosjačenja maloljetnika, kao i preventivne mjere na otkrivanju djece i porodica koje su u riziku. S obzirom da su djeca iz romske populacije, označena kao posebno rizična grupa, zaključeno je da je potrebno osnažiti napore na integraciji ove djece u školski sistem, u čemu je u međuvremenu ostvaren značajan napredak.

Takođe, Odbor je razmotrio Izvještaj o seksualnom iskorišćavanju djece u Crnoj Gori koji je Odboru dostavio Zaštitnik i ocijenio da su djeca žrtve seksualnog iskorišćavanja u velikom riziku da postanu i žrtve trgovine ljudima.

Imajući u vidu da je seksualno iskorišćavanje djece u određenoj mjeri zastupljeno u crnogorskom društvu, kao i težinu posljedica koju ova pojava nosi sa sobom, a u cilju efikasnog suzbijanja ovog problema, Odbor je podržao Preporuke Zaštitnika upućene nadležnim državnim organima. Nadležni organi sprovode mjere u cilju podizanja svijesti javnosti o posljedicama seksualnog iskorišćavanja djece, kao i važnosti prijavljivanja ovih djela, a ujedno edukuju djecu o svim aspektima ove pojave.

Poslanik Numanović je takodje podsjetio da je na Drugom regionalnom sastanku parlamentarnih radnih tijela nadležnih za ljudska prava i prava djeteta sa ombudsmanima za djecu zemalja regiona, održanom u Danilovgradu, zaključeno da je nužno ostvariti tijesnu i efikasnu saradnju država regiona u zaštiti djece od eksploatacije, posebno imajući u vidu česte migracije „djece ulice“ u regionu, kao i da je neophodno nastaviti intenzivne aktivnosti ombudsmana na praćenju ostvarivanja i zaštiti prava djece koja su izložena nasilju, zlostavljanju, zanemarivanju i eksploataciji.

Naglasio je da je Odbor za ljudska prava i slobode u svom radu posebnu pažnju posvetio i položaju Roma i Egipćana u Crnoj Gori, između ostalog, kroz razmatranje Izvještaja i Informacijama o implementaciji Strategije za poboljšanje položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2012-2016.godina sa Akcionim planovima. U kontekstu trgovine ljudima, neophodno je istaći da rani i prisilni brakovi maloljetnika romske populacije, u skladu sa njihovim običajnim pravom, kao posljedicu mogu imati razne vrste nasilja i trafiking romskim djevojčicama. U cilju podizanja svijesti u ovoj oblasti, sprovedene su brojne informativno-edukativne radionice, kao i individualni razgovori sa djecom romske populacije, a u okviru istog projekta izrađena je i publikacija „Stop trgovini djecom“.

Podsjetio je da je Odbor za ljudska prava i slobode takodje razmotrio Informaciju o realizaciji Strategije za borbu protiv trgovine ljudima za period 2012-2018 sa Akcionim planom za 2012-2013. godinu u fokusu Preporuka GRETA-e, u vezi sa implementacijom Konvencije Savjeta Evrope za borbu protiv trgovine ljudima. Na osnovu podataka saopštenih na sjednici, ocijenjeno je da trgovina ljudima u Crnoj Gori nema karakter pojave, već se javljaju samo pojedinačni slučajevi. Zaključeno je da je Crna Gora uglavnom zemlja tranzita, a u manjem obimu zemlja porijekla i krajnje destinacije žrtava trgovine ljudima.

Sve navedeno, istakao je poslanik Numanović, potvrđuje da Crna Gora izražava punu posvećenost aktivnostima na sprečavanju i suzbijanju trgovine ljudima, zaštiti ljudskih prava žrtava trgovine ljudima, osmišljavanju sveobuhvatnog okvira za pružanje zaštite i pomoći žrtvama i svjedocima, kao i obezbjeđivanju efikasne istrage i krivičnog gonjenja i unapređenju saradnje u ovoj oblasti, zaključio je svoje izlaganje poslanik Numanović.

Radionica je pokazala da postoji potreba da se nastave zajedničke aktivnosti, zbog čega je predloženo da se ova saradnja unaprijedi formiranjem interparlamentarnog odbora ili drugog zajedničkog tijela koje bi na regionalnom nivou razmatralo pitanja vezana za borbu protiv trgovine ljudima, radi efikasnijeg djelovanja u borbi protiv trgovine ljudima za region Zapadnog Balkana, imajući u vidu da ovaj problem ima širi, regionalni i međunarodni karakter. Cilj je da se u ovoj godini još jednom svi okupe, kako bi tu saradnju institucionalizovali i dogovorili se oko daljih zajedničkih

aktivnosti. Posebna zahvalnost izražena je predstavnicima Human Trafficking Foundation na podršci u organizaciji ove radionice uz očekivanje da će se njihova podrška nastaviti i u cilju institucionalizacije regionalne saradnje u zemljama Zapadnog Balkana.

****

INFORMACIJA
SA SASTANKA PREDSJEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE
DR HALILA DUKOVIĆA SA EVALUATORKOM SISTEMA MONITORINGA DJEČJIH
PRAVA U CRNOJ GORI PROF. KAROLIN HAMILTON,
održanog 8. maja 2017. godine u Podgorici

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković se sastao sa evaluatorkom sistema monitoringa dječjih prava u Crnoj Gori, prof. Karolin Hamilton.

Sastanak je održan 8. maja 2017. godine u Skupštini Crne Gore.

Sastanku su prisustvovali: predsjednik Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje dr Suad Numanović, predsjednica Odbora za rodnu ravnopravnost Nada Drobnjak i član Odbora za politički sistem, pravosuđe i upravu Radule Novović.

Sastanak je organizovan u okviru misije nezavisne evaluacije sistema monitoringa dječjih prava u Crnoj Gori, koju je inicirao UNICEF u cilju sagledavanja postojećeg stanja i definisanja preporuka koje će doprinijeti kreiranju podsticajnog okruženja u kome će kvalitet nadgledanja dječjih prava biti unaprijeđen, dijete prepoznato kao subjekt prava i obezbijeđena efektivna realizacija i zaštita prava djeteta.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode je upoznao evaluatorku sa načinom funkcionisanja Skupštine i njenih radnih tijela, navodeći da Skupština ima 14 stalnih radnih tijela, a po potrebi može obrazovati i privremena radna tijela čiji mandat traje do izvršenja određenog zadatka ili isteka roka na koji su obrazovana. Primarna uloga Skupštine je zakonodavna, a odbori razmatraju predloge zakona, o čemu Skupštini dostavljaju izvještaje. Pored zakonodavne, odbori imaju kontrolnu i nadzornu ulogu koja se realizuje razmatranjem izvještaja koji nadležni organi u skladu sa zakonom dostavljaju Skupštini Crne Gore. Takođe, odbori organizuju kontrolna i konsultativna saslušanja, radi pojašnjenja određenih pitanja iz njihove nadležnosti.

Dr Halil Duković je istakao da pored navedenih aktivnosti Odbor za ljudska prava i slobode organizuje posjete ustanovama zatvorenog tipa u kojima je zbog prirode njihovog posla moguće očekivati kršenje ljudskih prava. Odbor je posjetio i institucije u kojima su smještene djeca. Takođe, Odbor za ljudska prava i slobode organizuje javne tribine na različite teme širom Crne Gore, a sve u cilju upoznavanja građana sa njihovim pravima. Pored toga, ovaj Odbor se priključio kampanjama koje je realizovao UNICEF u saradnji sa Vladom Crne Gore. Odbor za ljudska prava i slobode je, u saradnji sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda i Delegacijom Skupštine Crne Gore u Parlamentarnoj skupštini Savjeta Evrope, organizovao Drugi Regionalni sastanak parlamentarnih radnih tijela nadležnih za ljudska prava i prava djeteta sa ombudsmanima za djecu zemalja regiona na temu: „Prava djeteta-unapređenje položaja djeteta u cilju zaštite od svih vidova eksploatacije“, 21. i 22. januara 2014. godine u Danilovgradu.

Evaluatorka prof. Karolin Hamilton je pojasnila da je kao nezavisni ekspert angažovana od strane UNICEF-a da bi procijenila kako je funkcionisao sistem monitoringa dječjih prava u Crnoj Gori u periodu od 2014. godine do danas. Navela je da UNICEF s vremena na vrijeme evaluira kvalitet svojih programa, posebno kada ulazi u novi ciklus finansiranja aktivnosti znog čega ih zanima kvalitet monitoringa sistema dječjih prava u Crnoj Gori. Prof. Hamilton je saopštila da nakon njene inicijalne posjete slijedi terenski rad koji će realizovati u predstojećim mjesecima.

Prof. Hamilton je postavila niz pitanja:

- Kako poslanici vide njihovu ulogu u sistemu monitoringa dječjih prava?
- Šta se dešava kada postoje određene vrste preklapanja u nadležnostima i radu skupštinskih odbora i da li se u tim situacijama organizuju zajedničke sjednice?
- Kakav je odnos skupštinskih odbora sa Savjetom za prava djeteta?
- Koja je uloga odbora u harmonizaciji nacionalne legislative sa međunarodnim standardima?
- Kakva je uloga odbora u praćenju implementacije preporuka UN tijela?

- Da li odbori imaju nadležnost da prilikom sprovođenja istraga pozovu određena lica radi dobijanja potrebnih informacija?

- Kako odbori upravljaju čuvanjem podataka do kojih dođu i da li imaju kapacitete da provjere, potvrde i dodatno analiziraju podatke koje im dostavljaju druge institucije?

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je saopštio da se često organizuju zajedničke sjednice odbora, jer je ta mogućnost definisana Poslovnikom Skupštine. Ukazao je na važnost saradnje Odbora za ljudska prava i slobode sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore i nevladinim sektorom. Podsjetio je da su određene institucije, među kojima i Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore u obavezi da jednom godišnje Skupštini Crne Gore dostave izvještaj o radu. U Izvještaju o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore prikazuje se i stanje dječjih prava u Crnoj Gori. Predsjednik je saopštio da na kontrolnim i konsultativnim saslušanjima prisustvuje predstavnik institucije Zaštitnika, kao i predstavnici nadležnih ministarstava, nevladinih organizacija i međunarodnih organizacija sa sjedištem u Crnoj Gori. Nakon razmatranja akata, donose se zaključci koji se prosleđuju nadležnim institucijama na postupanje. Po isteku roka za njihovu realizaciju, održava se sjednica odbora na kojoj se razmatra stepen implementacije preporuka i zaključaka. Pored navedenog, odbori prate i realizaciju akcionih planova za pojedine oblasti koje sprovodi Vlada Crne Gore.

Dr Halil Duković je saopštio da Odbor za ljudska prava i slobode i drugi odbori nemaju svog predstavnika u Savjetu za prava djeteta, ali članovi Savjeta često učestvuju na sjednicama Odbora pa se poslanici na taj način upoznaju sa aktivnostima ovog tijela.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode je pojasnio da svaki zakon mora biti usklađen sa evropskim zakonodavstvom i da se na osnovu tabele o usklađenosti koja se dostavlja uz predloge zakona analizira stepen usaglašenosti tog akta sa evropskim standardima.

Kad je riječ o praćenju implementacije preporuka UN tijela, predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode je odgovorio da odbori najčešće na sjednicama razmatraju preporuke i donose zaključke, a nakon određenog perioda analiziraju stepen njihove implementacije. Takođe, odbori sačinjavaju informacije o svojim aktivnostima u konkretnoj oblasti i te informacije postaju sastavni dio izvještaja koje sačinjava Vlada i dostavlja relevantnim tijelima.

Dr Halil Duković je saopštio da odbori mogu da pozivaju odgovorna lica na saslušanja. Podsjetio je na slučaj kada su mediji objavili da su zlostavljane tri štićenice Dječjeg doma „Mladost“ o čemu je nadležni odbor održao kontrolno saslušanje ministra rada i socijalnog staranja, a nakon sveobuhvatne istrage utvrđeno je da medijski navodi nijesu bili istiniti.

Pojasnio je da se podaci koje prikupe odbori prezentuju u izvještajima koji se dostavljaju Kolegijumu predsjednika Skupštine i Skupštini, kao i nadležnim institucijama radi preduzimanja aktivnosti na realizaciji zaključaka i preporuka. Dodao je da Odbor za ljudska prava i slobode do brojnih podataka dolazi preko institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i podsjetio da Zaštitnik ima zamjenika koji se isključivo bavi pravima djeteta. Naveo je da se odbori upoznaju i sa izvještajima nevladinih organizacija i upoređuju podatke iz različitih izvora, ali odbori nemaju kapacitet da se bave istraživačkim radom, niti Poslovnik Skupštine Crne Gore daje mogućnost da se odbori bave prikupljanjem podataka i istraživanjima.

Predsjednica Odbora za rodnu ravnopravnost Nada Drobnjak je pojasnila da kontrolna saslušanja nijesu istrage, jer su istrage Poslovnikom Skupštine Crne Gore definisane za druga pitanja i situacije. Na kontrolnim saslušanjima odbori mogu da dođu do svake informacije koju posjeduju državni organi. Navela je da odbori često organizuju i tematske sjednice na kojima osim poslanika i predstavnika državnih organa, prisustvuju i predstavnici civilnog sektora, među kojima su lica iz akademske zajednice, sindikata i nevladinih organizacija od kojih poslanici dobijaju određene podatke. Putem poslaničkih pitanja, poslanici takođe dolaze do važnih podataka i informacija, a poslanik može uputiti pismo rukovodiocu državnog organa i institucije sa zahtjevom za dostavljanje podataka koji su mu potrebni za rad. Shodno kapacitetima stručnih službi odbora, pokušavaju se analizirati dobijeni podaci kako bi se poslanici pripremili za raspravu.

U vezi sa praćenjem nacionalnih izvještaja koji se podnose relevantnim tijelima Ujedinjenih nacija, predsjednica Odbora za rodnu ravnopravnost je saopštila da poslanici imaju pregled situacije kada predstavnici nadležnog ministarstva na sjednici odbora predstavljaju nacrt izvještaja i u toj fazi odbori mogu da utiču na tekst izvještaja koji će Vlada usvojiti.

Odbor za rodnu ravnopravnost se trudi da sagleda rodni aspekt dječjih prava, pa je preporučila da se i UNICEF malo više bavi tim aspektom. S obzirom da se cjelokupnim obimom prava djece

definiranih Konvencijom UN o pravima djeteta bavi Odbor za ljudska prava i slobode, Odbor za rodnu ravnopravnost se posebno bavi ranim i ugovorenim brakovima. Odbor za rodnu ravnopravnost se razmatranjem Izvještaja o radu Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore upoznaje sa tim segmentom ostvarivanja dječjih prava. Poslanica Drobnjak je podsjetila na nedavno usvojeni Zakon o izmjenama i dopunama Porodičnog zakona i odredbu o zabrani fizičkog kažnjavanja djece. Takođe, informisala je evaluatorku da je Crna Gora bila uključena u kampanju Savjeta Evrope protiv seksualnog zlostavljanja djece „Jedno od petoro“, kao i da je uključena u kampanju UNICEF-a „Zaustavimo nasilje“. Ukazala je na važnost regionalne saradnje i razmjene iskustava u ovoj oblasti.

Radi dobijanja dodatnih informacija, prof. Hamilton je poslala sledeća pitanja:

- Kada su u pitanju rani i ugovoreni brakovi, da li Odbor može informisati Vladu i dati određene preporuke tim povodom ili inicijativa mora da potekne od Vlade?

- Ocjenjujući da je značajna uloga odbora u sistemu monitoringa dječjih prava, upitala je da li UNICEF pruža neku vrstu podrške odborima?

- Šta bi trebalo uraditi u naredne tri godine da bi se unaprijedio sistem monitoringa dječjih prava u Crnoj Gori?

- Da li bi bilo bolje da u Crnoj Gori postoji jedno tijelo koje bi se bavilo koordinacijom svih aktivnosti u oblasti prava djeteta?

- Da li je dovoljno što u Sektoru za zaštitu prava djece i mladih u instituciji Zaštitnika rade četiri osobe?

- Da li skupštinski odbori daju doprinos izvještajima koje država podnosi različitim međunarodnim institucijama?

Predsjednica Odbora za rodnu ravnopravnost je saopštila da iz Parlamenta može da potekne inicijativa o svim pitanjima. Ocijenila je da je najveća barijera u ostvarivanju ljudskih prava kulturni kontekst u kome se živi. Kada je riječ o ranim i ugovorenim brakovima, Crna Gora ima dobar pravni okvir, ali se mora pronaći mehanizam da romska zajednica poštuje taj normativni okvir. Najviše rezultata daje zajednički rad Vlade Crne Gore i Skupštine Crne Gore, uz značajan angažman nevladinih organizacija koje se bave pitanjima ljudskih prava Roma i Romkinja. Odbori su svjesni da se samo u saradnji sa Vladom koja kreira politike i realizuje ih može doći do promjena, pri čemu Skupština ima veliki uticaj na vladine politike, jer usvaja budžet. Istakla je da je doprinos u poboljšanju stanja dalo i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava koje je saradivalo sa Ministarstvom prosvjete, policijom i tužilaštvom. Veoma važnim smatra razvijanje svijesti kako se rani i ugovoreni brakovi ne bi opravdavali romskom tradicijom. Naglasila je da su Romkinje na sjednicama Odbora za rodnu ravnopravnost igrale pozorišne predstave protiv ranih i ugovoreniih brakova.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je saopštio da UNICEF ne obezbjeđuje finansijsku, ali pruža druge vidove podrške skupštinskim odborima. Njihovi predstavnici su skoro uvijek prisutni na sjednicama Odbora za ljudska prava i slobode. Podsjetio je da je u okviru kampanje „Svako dijete treba porodicu“ Odbor za ljudska prava i slobode u saradnji sa UNICEF-om organizovao javnu tribinu u Herceg Novom, a prije toga posjetio Dječiji dom „Mladost“ u Bijeloj. Ova kampanja je doprinijela da se za godinu dana 200% poveća broj djece smještene u nesrodničkim hraniteljskim porodicama u Crnoj Gori.

Predsjednik Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje dr Suad Numanović je saopštio da u Crnoj Gori nema značajnijeg kršenja dječjih prava. Postoje određeni problemi u oblasti socijalne, zdravstvene zaštite i obrazovanja i najvidljiviji su kod djece iz siromašnih i romskih porodica. Naglasio je da u Crnoj Gori postoji sistemski i mutisektorski pristup za rješavanje ovih problema, a svaki od nadležnih skupštinskih odbora daje doprinos izradi kvalitetnog zakonodavnog okvira za zaštitu prava djece. Institucionalna zaštita je takođe unaprijeđena. U svim aktivnostima koje se tiču dječjih prava skupštinski odbori, Vlada i drugi državni organi imaju odličnu saradnju sa Predstavništvom UNICEF-a u Crnoj Gori. Brojne realizovane kampanje dale su vidljive rezultate i svijest građana o pravima djeteta je značajno promijenjena. Ocijenio je da se u narednom periodu mora dati doprinos boljoj primjeni kvalitetnih zakona koje Crna Gora ima.

Evaluatorka sistema monitoringa dječjih prava prof. Hamilton je upoznala poslanike da skupštinski odbori u Velikoj Britaniji prikupljaju određene informacije, dokaze i pripremaju izvještaje, ali Vlada donosi odluku o rješavanju problema. Izvještaji koje pripremaju skupštinski odbori u Velikoj Britaniji uglavnom prikazuju kakav je uticaj određene politike ili zakona na konkretno pitanje, ali je upitno koliko takvi izvještaji imaju uticaja na odluke vlade.

Poslanica Nada Drobnjak je saopštila da institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore na kvalitetan način vrši monitoring ostvarivanja dječjih prava, ali ne mogu samo oni time da se baviti, jer je to zadatak mreže institucija koje djeluju u Crnoj Gori.

Po ocjeni poslanika dr Halila Dukovića, za tri godine u oblasti dječjih prava u Crnoj Gori treba očekivati izvanredan rezultat ako se nastavi ovim tempom. Multisektorskim pristupom rješavaju se brojni problemi što je predstavio na primjeru obrazovanja romske populacije. 2010. bio je zanemarljiv broj učenika romske populacije u osnovnim školama, a 2016. godine, uz ogroman angažman Vlade, Skupštine i nevladinog sektora, preko 1.600 djece romske populacije je u osnovnim školama, preko 200 u srednjim, a 20 na fakultetima. Svakako da to utiče na smanjenje stope nezaposlenosti, ali i na smanjenje prosjačenja. Dodao je i da 94% pripadnika romske populacije koji su na Zavodu za zapošljavanje nemaju kvalifikacije. Zaključio je da je najteže uticati na promjenu njihove svijesti.

Predsjednik Odbora za zdravstvo, rad i socijalno staranje dr Suad Numanović koji je do nedavno bio u izvršnoj vlasti i dugo godina predsjedavao Savjetom za prava djeteta je saopštio da su svi nadležni subjekti učestvovali u kreiranju dobrog zakonodavnog okvira u ovoj oblasti, usaglašenog sa međunarodnim standardima. Vlada je uvažavala sugestije poslanika, ali i nevladinog sektora. U vezi sa primjenom zakonodavnog okvira i monitoringom dječjih prava, smatra da je postojeći model dobar, jer Zaštitnik ljudskih prava i sloboda, kao nezavisna institucija koja se direktno bavi zaštitom dječjih prava vrši monitoring. Po mišljenju poslanika Numanovića, ne bi trebalo razmišljati o jednom tijelu koje bi bilo zaduženo da prati dječja prava, pa makar to bio i Savjet za prava djeteta, već bi možda trebalo razmišljati o proširenju sastava Savjeta kako bi u njemu učestvovali i predstavnici nadležnih skupštinskih odbora. Saglasan je da se problemi romske populacije ne mogu riješiti u kratkom vremenskom periodu, ali kvalitetan monitoring će doprinijeti njihovom rješavanju.

Poslanik dr Suad Numanović je izrazio očekivanje da će evaluatorka dobiti precizne podatke o kadru u instituciji Zaštitnika i ocijenio da je potrebno kadrovsko jačanje cjelokupne Institucije. Takođe, neophodno je kadrovsko jačanje Ministarstva za ljudska i manjinska prava, kao i centara za socijalni rad i ustanova na lokalnom nivou koje se bave zaštitom djece. Poslanik Numanović je podsjetio da je prilikom boravka u Velikoj Britaniji vidio da imaju veliki broj servisa za djecu sa smetnjama u razvoju čije formiranje je trajalo 35 godina. Na pitanje da li su sva djeca obuhvaćena takvim servisima, predstavnici nadležnih institucija su ga informisali da su servisi dostupni za gradsko i prigradsko, ali ne i za ruralno područje. Dodao je da Crna Gora pokušava da u kraćem vremenskom roku ovu ranjivu populaciju obuhvati sličnim servisima.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je istakao da je Odbor za ljudska prava i slobode 2016. godine razmotrio Drugi i treći periodični izvještaj Crne Gore o primjeni Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima djeteta za period od 2010. do 2015. godine. Takođe, 2013. godine Odbor je razmotrio Nacionalni izvještaj o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori u okviru drugog ciklusa Opšteg periodičnog pregleda Ujedinjenih nacija (period 2008-2012), Izvještaj o stanju ljudskih prava Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore za potrebe Opšteg periodičnog pregleda Ujedinjenih nacija i Izvještaj o zaštiti prava djeteta koji su sačinile deset nevladinih organizacija za potrebe izrade navedenog Nacionalnog izvještaja.

Ocijenio je da su za napredak u svim oblastima ključni međusobna saradnja nadležnih subjekata i kapaciteti institucija pod kojima ne podrazumijeva samo broj zaposlenih, već i njihovu osposobljenost da prepoznaju i rješavaju probleme, zbog čega važnom smatra kontinuiranu edukaciju svih, pa i zaposlenih u instituciji Zaštitnika.

Predsjednica Odbora za rodnu ravnopravnost Nada Drobnjak je informisala evaluatorku o održavanju demokratskih radionica u Skupštini Crne Gore navodeći da je nedavno održana hiljadita. Takođe, povodom 20. novembra- Međunarodnog dana djeteta organizuje se Dječji parlament kada djeca u direktnom televizijskom prenosu mogu da postave pitanja svim učesnicima sjednice, među kojima su predstavnici Vlade, Skupštine, institucije Zaštitnika i međunarodnih organizacija.

Prof. Hamilton je saopštila da je razmišljala o edukaciji zaposlenih u instituciji Zaštitnika, ulaganju u njihovu edukaciju i profesionalno usavršavanje i upitala šta se dešava kada oni napuste taj posao i da li je smislenije promijeniti nivo na kom se zaposleni edukuju.

Poslanik dr Suad Numanović je informisao da se u Crnoj Gori realizuju brojne obuke za zaposlene državne službenike, socijalne radnike, sudije, tužioce i sve druge koji se bave pravima djeteta.

Poslanica Nada Drobnjak smatra da bi trebalo kreirati online kurs koji bi morali da završe svi koji se bave socijalnom i dječjom zaštitom, maloljetničkim pravosuđem i drugim oblastima koje se tiču

dječjih prava, što bi uz relevantna dokumenta iz ove oblasti koja postoje u institucijama bila dobra osnova za dalji rad.

Na pitanje da li sudije i tužioci pohađaju obuke iz oblasti maloljetničkog pravosuđa, poslanik Radule Novović, član Odbora za politički sistem, pravosuđe i upravu je saopštio da Odbor za politički sistem, pravosuđe i upravu nema nadležnosti koje se tiču dječjih prava u smislu edukacije, podizanja svijesti, treninga o izradi politika, već te edukacije realizuje Centar za edukaciju nosilaca sudskih funkcija. Saopštio je da je Odbor za politički sistem, pravosuđe i upravu matični odbor za Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku i da su Programom rada Vlade Crne Gore za 2017. godinu planirane izmjene i dopune ovog Zakona radi usklađivanje sa Zakonom o izvršenju kazne zatvora, novčane kazne i mjera bezbjednosti. Podsjetio je da je Odbor nadležan za razmatranje godišnjih izvještaja o radu Tužilačkog savjeta i Državnog tužilaštva, a prema podacima iz Izvještaja za 2016. godinu maloljetnički kriminalitet u ukupnom kriminalitetu u Crnoj Gori učestvuje sa 5,49%, a u 2015. godini sa 5,32%.

Prof. Hamilton je ocijenila da je prilično niska stopa maloljetničkog kriminaliteta i da je Crna Gora u tom pogledu najbolje rangirana u regionu.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je uručio evaluatorki Hamilton Informaciju o aktivnostima Odbora za ljudska prava i slobode u oblasti zaštite prava djeteta, kao i Odgovore na pitanja koja je uputila učesnicima sastanka uoči njegovog održavanja.

Evaluatorica sistema monitoringa dječjih prava u Crnoj Gori, prof. Karolin Hamilton je zahvalila na svim informacijama, a posebno na dokumentima dostavljenim od strane predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode.

****

INFORMACIJA
SA SASTANKA PREDSEDNIKA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE
DR HALILA DUKOVIĆA SA AMBASADOROM DRŽAVE PALESTINE U CRNOJ GORI,
NJ.E. RABI ALHANTOULI-JEM,
održanog 16. maja 2017. godine

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković sastao se sa ambasadorom Države Palestine u Crnoj Gori, Nj.E. Rabi Alhantouli-jem, na njegov zahtjev.

Sastanak je održan 16. maja 2017. godine u Skupštini Crne Gore.

Predsjednik Odbora je saopštio da je Odbor za ljudska prava i slobode jedno od 14 stalnih radnih tijela Skupštine. Upoznao je ambasadora sa nadležnostima i načinom rada Odbora za ljudska prava i slobode, naglašavajući da pored zakonodavne uloge, Odbor značajnu pažnju posvećuje kontrolnoj i nadzornoj funkciji. Ovaj Odbor, kao matični, razmatra predloge zakona koji se odnose na slobode i prava čovjeka i građanina, sa posebnim osvrtom na manjinska prava. Takođe, Odbor razmatra godišnje izvještaje iz oblasti ljudskih prava koje nadležne institucije, u skladu sa zakonom, podnose Skupštini Crne Gore. Odbor je organizovao brojne javne tribine širom Crne Gore kako bi upoznao građane sa njihovim pravima i obavezama. Dr Halil Duković je ukazao da se Odbor kojim predsjedava izdvaja od drugih radnih tijela održavanjem sastanaka van zgrade Skupštine i posjetama ustanovama zatvorenog tipa u kojima bi se moglo očekivati kršenje ljudskih prava. Saopštio je da su članovi Odbora posjećivali zatvore, pritvorske jedinice, ustanovu za smještaj djece bez roditeljskog staranja i ustanove u kojima su smještene lica sa invaliditetom. Podsjetio je da je Crna Gora u procesu pridruživanja Evropskoj uniji i na vratima NATO-a, prati preporuke koje dobija od ovih organizacija i preduzima aktivnosti na njihovoj implementaciji. Posebna pažnja se posvećuje implementaciji usvojenih zakona. Predsjednik Odbora je zaključio da svako treba da ima svoja prava, ali da ih niko ne može koristiti na način kojim bi ugrozio druge.

Ambasador Rabi Alhantouli je zahvalio predsjedniku Odbora na izdvojenom vremenu za održavanje sastanka i čestitao mu nastavak funkcije predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode i u 26. sazivu Skupštine Crne Gore. Ocijenio je da je Odbor za ljudska prava i slobode ključan u svakoj demokratskoj državi i društvu. Informisao je predsjednika Odbora o situaciji u Palestini, navodeći da se njegova država nalazi pod izraelskom okupacijom, ali ih to ne sprečava da rade na izgradnji institucija. Podsjetio je da je Ambasada Palestine otvorena u Podgorici u oktobru 2016. godine, shodno odluci Predsjednika Države Palestine da otvori što veći broj diplomatskih predstavništava širom svijeta. Istakao

je da je njegov glavni cilj unapređenje bilateralnih odnosa sa Crnom Gorom na svim nivoima, uključujući i razvijanje međuparlamentarne saradnje. Namjerava da predstavnike svih nadležnih institucija u Crnoj Gori upozna sa stanjem ljudskih prava u Palestini i očekuje da Skupština Crne Gore i Vlada Crne Gore podrže inicijative Palestine u međunarodnim organizacijama, prvenstveno u Savjetu za ljudska prava Ujedinjenih nacija. Informisao je predsjednika Odbora za ljudska prava i slobode da se prethodno sastao i sa predsjednikom Skupštine Crne Gore i predsjednikom Odbora za međunarodne odnose i iseljenike. Ambasador je istakao da očekuje podršku međunarodne zajednice u zalaganjima Palestine za ostvarenje ljudskih prava u skladu sa međunarodnim standardima. U praksi se često suočavaju sa opstrukcijama njihovih inicijativa, jer pojedini subjekti pokušavaju da blokiraju njihov rad.

Podsjetio je da je 2011. Palestina postala punopravna članica UNESCO-a, 2012. godine Generalna skupština Ujedinjenih nacija je izglasala unapređenje statusa Palestine od entiteta posmatrača u državu posmatrača nečlanicu, dok je 2015. Palestina postala potpisnica više od 40 međunarodnih konvencija.

Ambasador Alhantouli je upoznao predsjednika Odbora sa štrajkom glađu palestinskog poslanika Marvana Bargutija koji već 30 dana predvodi štrajk glađu palestinskih političkih zatvorenika. Pojasnio je da je preko 6.500 palestinskih političkih zatvorenika u izraelskim zatvorima, a čak 300 djece. Oko 1.500 političkih zatvorenika trenutno štrajkuje glađu, među kojima i 13 poslanika. S tim u vezi, poslanik Barguti je prije dvije nedjelje poslao pismo parlamentarcima širom svijeta zahtijevajući podršku u ostvarenju njihovih ljudskih prava. Ambasador je pismo poslanika Bargutija uručio i predsjedniku Odbora za ljudska prava i slobode, a prethodno je pismo uručeno predsjedniku Skupštine Crne Gore, kako bi sa istim bili upoznati i svi poslanici.

Ambasador je saopštio da su Palestinci 15. maja 2017. godine obilježili 69. godišnjicu Nakbe-Dana lične katastrofe koji simbolizuje stradanja i progone palestinskog naroda od osnivanja izraelske države na palestinskoj zemlji. Naveo je da oko pet miliona Palestinaca širom svijeta ima status izbjeglice.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je istakao da pruža punu podršku palestinskom narodu u ostvarenju osnovnih ljudskih prava, među kojima su pravo na slobodu i mir. Smatra da im treba odati priznanje i divljenje za napore koje preduzimaju u razvoju ljudskih prava iako se suočavaju sa veoma teškim životnim okolnostima. Da bi se postigao vidljiv napredak u oblasti ljudskih prava, potrebno je obezbijediti stabilan ekonomski sistem, mir i sigurnost u državi. Ocijenio je da bez rješavanja „palestinskog pitanja“ nema mira na Bliskom Istoku, a taj cilj se može ostvariti samo mirnim putem, uz sporazum svih zainteresovanih strana. Zabrinjava podatak o broju političkih zatvorenika, a posebno činjenica da je 300 djece u zatvorima. Predsjednik Odbora je mišljenja da se samo istrajnošću može doprinijeti ostvarenju prava palestinskog naroda i trajnom miru, isključivo uz poštovanje međunarodnih standarda, sa čime je saglasan i ambasador Alhantouli.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode je saopštio da Crna Gora palestinski narod smatra prijateljskim narodom. Moguće da je zbog dešavanja u Siriji, Avganistanu i Iraku palestinsko pitanje stavljeno u drugi plan, ali se nada da će biti riješeno u skladu sa međunarodnim standardima. Poželio je ambasadoru Države Palestine da za vrijeme njegovog mandata u Crnoj Gori palestinski narod ostvari pravo na život, slobodu i sigurnost što je garantovano Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima.

Sagovornici su iskazali zadovoljstvo sastankom, uz očekivanje da će u narednom periodu biti nastavljena saradnja Crne Gore i Države Palestine u brojnim oblastima koje su od zajedničkog interesa.

****

INFORMACIJA

O UČEŠĆU ČLANOVA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE NA PRESS KONFERENCIJI NA KOJOJ JE ZAŠTITNIK LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE PREDSTAVIO IZVJEŠTAJ O USLOVIMA RADA SLUŽBENIKA OBEZBJEĐENJA I TRETMANA U ZAVODU ZA IZVRŠENJE KRIVIČNIH SANKCIJA, održanoj 19. maja 2017. godine u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija

Članovi Odbora za ljudska prava i slobode: dr Suad Numanović, Mirsad Murić i mr Mihailo Anđušić učestvovali su na Press konferenciji na kojoj je Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore predstavio Izvještaj o uslovima rada službenika obezbjeđenja i tretmana u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija.

Press konferencija je održana 19. maja 2017. godine u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija u Spuzu.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore Šučko Baković je saopštio da je povod za izradu Izvještaja bio veći broj pritužbi službenika Sektora obezbjeđenja i Sektora za tretman u kojima su se žalili na uslove rada i negodovali da su zapostavljeni i nejednako tretirani u odnosu na druge srodne službe za sprovođenje zakona. Takođe, zabilježen je i veći broj njihovih obraćanja upravi Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija. Zaštitnik je saopštio da je Izvještaj uradio kao Nacionalni preventivni mehanizam, što nije identično sa klasičnim postupanjem Ombudsmana, jer je u ovom postupanju akcenat na prevenciji torture, unapređenju uslova i uspostavljanju humanog odnosa prema osobama koje borave u zatvorskom sistemu. Takođe, akcenat je na partnerskom odnosu i međusobnom povjerenju sa Ministarstvom pravde i Zavodom za izvršenje krivičnih sankcija.

Radi neposrednog sagledavanja realnih uslova Zaštitnik je formirao poseban tim iz Nacionalnog preventivnog mehanizma koji je u periodu od početka jula do početka novembra 2016. godine obavio posjete ZIKS-u. Tim zadužen za sagledavanje stanja u ovoj oblasti je obavio razgovor sa upravom ZIKS-a i upravama organizacionih jedinica, obišao sve prostorije Zatvora u Podgorici i Bijelom Polju, prikupio zvanične podatke, izvršio uvid u evidencije i razgovarao sa službenicima ova dva sektora. Zaštitnik je istakao da je stanje sagledano na objektivnan način. Ocijenio je da se ne može očekivati zdrav i human zatvorski sistem ukoliko službenici obezbjeđenja i tretmana- dva ključna sektora u ZIKS-u nemaju zadovoljavajuće i adekvatne uslove rada, jer bez takvih uslova ne može se očekivati njihov maksimalni profesionalizam i posvećenost.

Predstavljajući statističke podatke, Baković je naveo da je u Sektoru za obezbjeđenje u novembru 2016. godine bilo zaposleno 370 službenika, od čega 35 žena, odnosno 9,45 %, a u Sektoru za tretman 40 službenika od čega 31 žena, odnosno 77,5 %. Dana 10. oktobra 2016. u ZIKS-u je bilo 1.247 zatvorenih i pritvorenih lica. Kada se uporede podaci o broju zaposlenih i broju zatvorenika može se zaključiti da broj zaposlenih u odnosu na veličinu zatvorske populacije ne prati standarde u ovoj oblasti. Ne samo da popunjenost nije izvršena u skladu sa važećim Pravilnikom o organizaciji i sistematizaciji, već je to nedovoljan broj i po standardima Komiteta za prevenciju torture.

Prema riječima Zaštitnika, poslovi ovih službenika spadaju u jedne od najzahtjevnijih sa psihološkog i emocionalnog stanovišta i posebno su stresni. Zaštitnik je naveo da službenici Sektora za tretman smatraju da njihov rad nije jednako vrednovan. S vremena na vrijeme kod zaposlenih službenika u ova dva sektora stiže se utisak nezadovoljstva, apatije i pesimizma, kao i sindrom sagorijevanja, nedostatak inicijative i entuzijazma.

Po ocjeni Zaštitnika, u Sektoru za tretman i Sektoru za obezbjeđenje ZIKS-a rade kvalifikovani službenici. Zapažena je velika posvećenost uprave i svih zaposlenih u ZIKS-u u postupanju sa ovom ranjivom kategorijom lica koji su tu prinudno smješteni.

Zaštitnik je posebnu pažnju posvetio zaposlenima u 12 osmatračnica i ocijenio da je tu krajnje nezadovoljavajuće stanje. Naglasio je da su osmatračnice neadekvatne za boravak od 12 sati, jer su uslovi loši bez obzira na određene adaptacije. Posebno je teško ljeti kada su temperature do 40 stepeni. Postoje klime, ali na prostoru od jednog i po do dva metra kvadratna pod klimom je teško raditi, jer vazduh iz klime ide direktno u vrat i leđa službenika. Takođe, nije obezbijedena pijaća voda na dohvat ruke.

Međutim, Zaštitnik je ukazao i na pozitivan primjer u Zatvoru u Bijelom Polju gdje je novom organizacijom napravljen značajan pomak, pa službenici više ne borave po 12 sati na tim mjestima, već po četiri sata nakon čega se rotiraju na druge pozicije.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda je podsjetio da se u kontinuitetu borimo za prava osuđenih lica kako bi im se, u skladu sa međunarodnim standardima, obezbijedili humani uslovi, a sa druge strane, lica koja se bave njihovom bezbjednošću nemaju takve uslove za rad. Dobro je što zatvorenici imaju adekvatne uslove, ali zadovoljavajuće uslove treba obezbijediti i zaposlenima. Mišljenja je da se treba boriti i za bolje zarade zaposlenih, posebno ako se uporede sa ostalim zaposlenim u javnom sektoru. Zaključio je da su za promjenu stanja u ovoj oblasti potrebna značajna novčana sredstva koja treba da uloži cijela društvena zajednica i da od Vlade treba zahtijevati veća novčana sredstva.

Direktor Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija Miljan Perović je saopštio da stanje prikazano u Izvještaju Zaštitnika Upravu ZIKS-a nije iznenadilo, jer i oni to primjećuju u svakodnevnom radu i konstatuju u njihovim godišnjim izvještajima. Izvještaj je ocijenio objektivnim, realnim, potkrijepljenim

činjenicama i isti će ZIKS-u, Ministarstvu pravde i Vladi Crne Gore koristiti kako bi planskim radom probleme sveli na najmanju moguću mjeru, a sve u cilju stvaranja boljih uslova za zaposlene.

Saopštio je da je Aktom o sistematizaciji predviđeno da u ZIKS-u radi 566 lica, a trenutno ih je 479. Direktor je naglasio da bi i svih 566 lica bilo malo u odnosu na ukupnu situaciju i aktivnosti koje se preduzimaju u oblasti bezbjednosti, tretmana, zdravstvene zaštite i drugih servisa koje pružaju. Tokom prošle godine u okviru Twinning projekta analizirali su koji broj službenika je angažovan za približan broj zatvorske populacije u zemalja Evropske unije. Od 15-ak zemalja članica Evropske unije sa kojima su imali komunikaciju dobili su podatak da je u prosjeku 0,6 službenika angažovano na jednog zatvorenika. U toku kalendarske godine u ZIKS-u prosječno boravi 1200-1300 zatvorenika, pa je jasno da je potreban veći broj zaposlenih u ZIKS-u. Podsjetio je da je Strategijom za izvršenje krivičnih sankcija za period 2017-2021. godina i pratećim Akcionim planom prepoznata potreba faznog popunjavanja radnih mjesta u ZIKS-u. U toku 2017. planiran je prijem do 20 novih službenika i u toku je javni oglas za 12 radnih mjesta. Istakao je da su u poslednjih nekoliko godina u Službi tretmana i obezbjeđenja zaposlili mlade ljude koji su posvećeni poslu, što rezultira poboljšanjem stanja.

Komentarišući sindrom sagorijevanja, ocijenio je da su poslovi zaposlenih u ZIKS-u među najstresnijim u državnoj upravi zbog ambijenta u kojem djeluju i osoba sa kojima rade. S tim u vezi, službenici pohađaju specijalističke obuke iz psihologije, a biće i popunjena određena radna mjesta kako bi se zaposlenima pružila podrška. 2016. je oko 30 službenika ZIKS-a pohađalo seminare iz oblasti psihologije i psihijatrije.

U vezi sa zaradama zaposlenih u ZIKS-u, saglasan je da zbog težine poslova, država treba da stavi veći fokus na njihove službenike. Podsjetio je da je prošle godine službenicima obezbjeđenja koji čine oko dvije trećine ukupnog broja zaposlenih značajno povećana zarada. Očekuje da će i u Sektoru za tretman i zdravstvenu zaštitu, kroz komunikaciju sa Sindikatom i Ministarstvom pravde uspjeti da povećaju zarade. Uniforma za službenike se obezbjeđuje redovno, a u toku je tender za ljetnje djelove garderobe. Rade na obnavljanju voznog parka, četiri vozila su kupili krajem prošle godine, a ove godine očekuju još tri.

Saglasan je da osmatračnice i uslovi rada u njima ne zadovoljavaju standarde, pa su radi unapređenja stanja budžetom za ovu godinu opredijelili oko 60.000 eura. Tim povodom je pripremljena specifikacija, očekuju raspisivanje tendera u toku sledeće sedmice, a prije kraja ove godine situacija će biti riješena. Pojasnio je da su službenici provodili veliki broj sati na osmatračkim mjestima zbog nedostatka zaposlenih i dodao da je pripremljen novi Pravilnik o vršenju poslova Službe obezbjeđenja kojim se propisuje da službenik obezbjeđenja na osmatračkom mjestu ne može biti duže od četiri sata.

Direktor ZIKS-a je saopštio da Zavod ne može sam da se bori sa svim tim izazovima i naglasio da u praksi imaju punu podršku resornog Ministarstva pravde i Vlade Crne Gore.

Na samom kraju, direktor Perović je pozdravio odluku Ombudsmana da Izvještaj predstavi u ZIKS-u ocjenjujući da je to još jedan oblik otvaranja ZIKS-a prema javnosti kako bi se realno sagledala poboljšanja u njemu, ali i postojeći problemi.

Poslanik dr Suad Numanović, član Odbora za ljudska prava i slobode je pohvalio Izvještaj, uz očekivanje da će doprinijeti otklanjanju ukazanih nedostataka i daljem poboljšanju uslova. Ocijenio je da je u ZIKS-u poslednjih nekoliko godina evidentan napredak. S druge strane, prisutan je kadrovski deficit, ne samo u broju, već i kvalitetu zaposlenih, zbog čega je neophodno napraviti vezu sa tržištem rada i obrazovnim institucijama. Smatra da zaposlenima treba omogućiti kontinuirane edukacije što će doprinijeti i unapređenju njihovog rada i cijelog sistema. Postoji prostor za dodatno zapošljavanje velikog broja novih lica u ZIKS-u zbog čega bi prethodno trebalo edukovati što veći broj lica za obavljanje ovakvih poslova. Osvrnuo se i na oblast zdravstvene zaštite navodeći da ZIKS ne treba da formira svoj zdravstveni sistem, već da se iskoristi postojeći na primarnom i sekundarnom nivou, sa kojim saradnja treba da bude ojačana potpisivanjem odgovarajućih memoranduma. Posao u ZIKS-u je stresan i jasno je da službenici ne mogu da rade po 12 sati zbog čega se mora utvrditi određena dinamika rada.

Poslanik Numanović je zaključio da je za rješavanje aktuelnih problema potreban multidisciplinarni pristup. Neophodno je da učestvuju svi organi vlasti, ali i svi građani kako bi se stanje poboljšalo. Očekuje da će se realizacijom preporuka Zaštitnika u kratkom vremenskom periodu još više unaprijediti rad ZIKS-a kako bi iz te ustanove izlazili ljudi koji više neće biti problem u zajednici.

Direktor Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija Miljan Perović je saopštio da su Planom rada za 2017. godinu prepoznali potrebu saradnje sa Policijskom akademijom i Univerzitetom Crne Gore kako bi edukovali i dodatno obučili kadar koji im nedostaje.

Predsjednik Sindikata ZIKS-a Predrag Spasojević je zahvalio instituciji Zaštitnika koja se bavila njihovim problemima i pozvao predstavnike drugih institucija da krenu koracima Zaštitnika i dođu u Zavod, uvjere se u stanje i uključe u rješavanje njihovih problema.

Zaštitnik je ocijenio da ne postoji bolje mjesto u Crnoj Gori gdje bi ovaj Izvještaj trebalo predstaviti, jer isti treba razmotriti zajedno sa upravom ZIKS-a, sindikatom i zaposlenima. Saopštio je da dobro odabran kadar u bilo kojoj instituciji nije garancija da će posao biti kvalitetno odrađen i da će zaposleni posvećeno raditi ukoliko im se ne obezbijede adekvatni uslovi. Ni Zaštitnik nije znao u kakvim uslovima rade službenici ZIKS-a dok nijesu odlučili da se time detaljno bave. Dodao je da zaposleni u instituciji Zaštitnika imaju izvrsne uslove za rad i da licima koji rade veoma odgovoran posao u ZIKS-u treba obezbijediti dobre uslove. Podsjetio je i da su dva slučaja bjekstva zatvorenika iz ZIKS-a bacili sjenku na ukupne napore koji su preduzeti na unapređenju zatvorskog sistema.

Na osnovu nalaza istraživanja, Zaštitnik je Ministarstvu pravde - Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija uputio Preporuke da obezbijede potreban broj izvršilaca u Službi obezbjeđenja, shodno utvrđenoj sistematizaciji, kontinuirane zdravstvene preglede službenika i psiho-socijalnu podršku zaposlenima. Preporučeno je unapređenje materijalnih i tehničkih uslova za rad službenika, zamjena dotrajalog kancelarijskog namještaja i nabavka nedostajućeg, kao i da se obezbijede posebne prostorije sa potrebnim mobilijarom za dnevni odmor službenika i nedostajuća uniforma.

Takođe, Ombudsman je ukazao i na potrebu povećanja broja realizatora tretmana u Sektoru za tretman i resocijalizaciju osuđenih lica, u skladu sa aktom o sistematizaciji. Preporučeno je i da se obezbijede posebne prostorije za rad sa zatvorenicima, službenicima Sektora za tretman i da se organizuju edukacije u skladu sa realnim potrebama u praksi.

Zaštitnik je saopštio da će insistirati na realizaciji Preporuka, a Izvještaj će dostaviti i Odboru za ljudska prava i slobode kako bi isti bio razmotren do nivoa Odbora. Izrazio je posebnu zahvalnost poslanicima koji su prisustvovali prezentaciji Izvještaja i time pokazali da ih interesuje stanje u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija.

**ZAPISNIK SAČINILA
SEKRETAR ODBORA**

Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA

dr Halil Duković